

de ettelijke, die er al zijn, en waarin geen mensch meer weg weet. Ons interesseert wat in 1944 geschied is. Daarop zijn we uitgeworpen. Zonneklaar blijkt uit de betreffende passage van het Zwolsche stuk, dat men ons verleiden wil, te gaan praten over dat nieuwe creatuur. Maar wij zijn geen kinderen. Wij willen spreken over de gronden, waarop we UITGEWORPEN zijn. God ziet die gronden nog op de kerktafel liggen, en ook de stukken van dr K. Dijk, ondertekend door het moderamen.

13. Altijd bereid, te luisteren naar onze bedenkingen? Welzoo. Waarom heeft men dan verklaard, genoeg te weten van het standpunt van K. S. en dus geen nadere verklaring van hem te willen in ontvangst nemen, eer men ging afzetten, en zoo?

14. Hoopt men, dat ook wij willen luisteren? Het werkwoord „hopen” kan wel in „weten” worden veranderd. Wij hebben ons bereid verklaard, al wat de heeren op papier zetten, in ons blad, in onze Acta, in onze archieven op te nemen. Maar een overeenkomstige verklaring van géne zijde ontbreekt.

15. Licht in de duisternis? Welke duisternis? Men heeft toch bezworen: we hebben licht? Tuiste men in het duister, toen men beval den Heere, te bidden voor de „tuchttoefening” op K. S.? Men was toch verzekerd? Is dat niet zoo? ZEGT HET DAN. Maar neemt dan meteen die „tucht” terug. Tucht moet zeker zijn, anders is ze brutale kerkverschuiving.

17. Het zwaartepunt ligt nú ineens in de confessioneele geschillen? En waarom is dan alles en nog wat gedaan, om de zaak te herleiden tot opstand, revolutie, woordbreuk, en meer van dat slag? Neemt die woorden dan terug, en spaart geld en tijd en papier. Maar wat ge hier betoogt klopt weer niet met uw voorgaande betoog, dat we handelen uit bepaalde KERKRECHTELIJKE opvattingen. Die evenwel volgens ons de confessie rukken, waarin ze verankerd liggen.

18. Aan het eind komt het hooge woord eruit: men heeft „overwegend” bezwaar schriftelijk te handelen, vooralsnog. Overwegende bezwaren. Met andere woorden: men zegt: wij doen het niet. Daarmee ligt natuurlijk de zaak. Men weet intusschen bijzonder goed, dat onze deputaten gebonden zijn aan het besluit van onze synode. Men heeft zelf zijn eigen synode gesloten (tegenwoordig doet men dat wel weer op tijd; toen een synode gesloten worden MOEST, bleef men zitten om op ALLE gebeurlijkheden te kunnen ingrijpen; thans, nu men voor een BEPAALD PUNT zou hebben kunnen aanblijven, gaat men maar huis). Zijn dus eenzijdig ONZE deputaten gebonden aan ONZE synodebesluiten, anderzijds zijn HUN deputaten gebonden aan DIT nieuwe synodale besluit van Zwolle. Met andere woorden: men maakt het onmogelijk, te komen tot een contact, zoo als door onze synode is toegestaan, en men weet dat. Daarom maakt de vraag aan het slot op ons persoonlijk geen indruk.

19. Trouwens, bestaan er ginds nog wel deputaten? Het eerste briefje kwam van ds Weggemans. Thans krijgen we een stuk van het moderamen van Zwolle. Laat ons aannemen, dat de oude deputaten nog bestaan.

20. We laten het hierbij. Het antwoord van onze deputaten zullen we, als gezegd, hier laten volgen. Nu reeds kan geconstateerd worden, dat men van de zakelijke argumenten van ons Groningsche rapport geen enkel punt heeft aangeraakt. En vooral: dat tegenover dit schijnbaar zoo ootmoedig stuk de harde, naakte werkelijkheid staat van de consequente, en ondubbelsinnige handhaving van alle besluiten inzake schorsing, afzetting, buiten-verband-plaatsing, en wat dies meer zij. Het nieuwe stuk zegt fluweelige dingen. Maar de daaraan voorafgaande besluiten handhaven alle hard-handigheden van 1944 als overeenkomstig Gods wil. Zegt men: schriftelijke correspondentie wekt misverstanden, dan ontkennen wij dat. Een synode, die leeft van het verklaren, en nader en nog eens nader verklaren, en toelichten, en nog eens toelichten, en weer terugnemen van de toelichting, moet ons niet aan boord komen met de bewering, dat de methode zwart-op-wit misverstanden wekt. Zie daarover wat, nuchter als steeds, Marnix opmerkte in zijn brieven in ons blad. En zegt Zwolle: het duurt zo lang, als 't zwart-op-wit gaat, dan antwoorden wij: her-bouwen gaat altijd langzamer dan breken (denk aan het ij-tempo van 1944); en voorts: als wij remonstranten zijn, waarom dan niet een „Schriftelijke Conferentie” met ons? De vaders zijn ons daarin voorgegaan. Eindelijk: in drie jaar kan veel gecorrespondeerd worden. Maar ge hebt den pas afgesneden, want ge wist, dat onze deputaten gebonden zijn aan de besluiten onzer synode.

K. S.

#### SEMI-REMONSTRANTEN.

In een bepaalde editie van „Trouw” (15 Oct.) lezen we, dat dr E. D. Kraan herstel van de eenheid slechts mogelijk acht, als „de Vrijgemaakte Kerken hun (haar) semi-remonstrantsche leer omtrent Doop en Verbond laten varen”. Dr Kraan weet, dat onze kerken geen andere leer hebben dan van de drie formulieren. Die vindt hij dus semi-remonstrantsch? Toch hebben die kerken geen uitspraken daarboven, ook niet die van

dr Kraan's kerken, die sinds 1942 een uitspraak hebben, welke voor het „natuurlijk licht” e.d. uitdrukkelijk den naam beschermt, dien volgens de Dordtsche Leeregels de Remonstranten daaraan gaven: den naam: „gemeene gratie”.

K. S.

#### HET WIEGELIEDJE VAN ZWOLLE.

Men hoort van synodocratische zijde, als het uitkomt, gedurig de verzekering, dat er in '46 toch heusch niets veranderd is; de vervangingsformule van 1946 heeft „zakelijk” denzelfden inhoud als de leeruitspraken van 1905 en 1942. Thans komt deze bewering van officiële zijde (de Zwolsche synode n.l.), en doet ze dienst als argument in de officiële afwijzing van een bezwaarschrift, dat der 21 Friesche predikanten.

Het heeft nu toch wel eens zin de balans op te maken en het gesol met de vervangingsformule vast te leggen. Een van de overwegingen die dit voorjaar de revisiesynode ertoe brachten een nieuwe formule te stellen in de plaats van die van 1905-1942, luidde: „dat de veranderde situatie in de kerken een nieuwe uitspraak over sommige punten betreffende het genadeverbond wenschelijk maakt”. Ieder die dit leest, vraagt zich met belangstelling af, waarin die verandering van situatie dan wel bestaat. We lezen in het rapport-de Graaf („Kerknieuws” 2 Mrt. 1946) o.a.: „Onze kerken verkeeren nu in een geheel andere situatie dan in 1905; ..... nu zijn er echter andere vragen aan de orde. Deze laatste opmerking over de veranderde situatie geldt ook de uitspraken van 1942-’43. .... Ook sinds '42 is weer een zekere verschuiving, reeds lang aan den gang, openbaar geworden. Het is in de tegenwoordige situatie noodig, het verband tusschen verbond en verkiezing te handhaven, en een opvatting van het verbond af te wijzen, als zou het opgaan in een voorwaardelijke heilsbelofte of in een geschenken recht”. Het is dus wel duidelijk: in '46 zijn er andere vragen aan de orde dan in '05; óók andere vragen dan in '42.

Nu kan men wel weer zeggen: dat zijn enkele zinnen uit een rapport en een rapport heeft geen bindend gezag. Maar ditmaal gaat het vliegertje niet op. Want de synode heeft zowel in overwegingen als in formule zakelijk en af en toe zelfs woordelijk dit gedeelte van het rapport overgenomen, en zulks met algemeene stemmen.

M.a.w. héél de revisiesynode was zich bewust, dat het in de formule '46 over andere vragen, over andere zaken, ging dan in de leeruitspraken van 1905 en 1942.

Conclusie: de „zakelijke inhoud” van '46 is een geheel andere dan die van 1905-’42.

Na deze overweging evenwel was de eerste uitspraak der revisiesynode: „dat de zakelijke inhoud der betreffende uitspraken van 1905 en 1942 als in overeenstemming met Schrift en belijdenis niet mag worden prijsgegeven”.

Een zonderlinge redeneertrant. De overweging is: er zijn thans nieuwe vragen aan de orde. De uitspraak suggereert: zakelijk verandert er niets. Bij de debatten liet de rapporteur, ds de Graaf, zich duidelijk uit: het verschil betrof slechts de formulering, de inhoud bleef onaangetast.

Men overweegt: nieuwe vragen maken een nieuwe formule noodig van een anderen inhoud. Het verschil tusschen '46 en vroeger ligt in de zakelijke inhoud. Doch vlak daarop spreekt men uit: het verschil ligt slechts in de formulering, in de woorden, en niet in den zakelijke inhoud.

Wie deze dingen met aandacht volgde, kon op zijn vingers wel narekenen, dat de tragedie van 1946 nog groter zou zijn dan die van 1942-’45. Het viel nu direct te voorspellen, dat het groote camouflagespel beginnen ging. Want men kon nu, vanwege de tegenstrijdigheid der vervangingsformule, twee kanten uit: men kon zeggen: er is niets veranderd; men kon ook zeggen: alles is veranderd, we bevinden ons in een heel nieuwe situatie. Men kon dat doen, en men zou het ook doen, al naar de omstandigheden het vereischten.

Het is ook gebleken, dat men van gindsche zijde met twee monden sprak. Als het erom ging een bezwaard broeder vast te houden, zei men: praat niet meer over 1905 en '42, we hebben nu wat nieuws. Sprak men evenwel tot iemand, die zwoer bij het veronderstellingsdogma, dan zei men: broeder, wees gerust; alles is bij het oude gebleven.

En nu kwamen de Friesche predikanten tot de Zwolsche synode met een gravamen, en ze zeiden: synode, de nieuwe formule is toch werkelijk ruimer; maar dan was de vroegere formule van '42 ook te strak. Dan ging dus uw voorganger van '43-’45 te ver; dan ligt bij haar concrete schuld.

Het antwoord van Zwolle is bekend; het werd in het vorige nummer reeds onder de loupe genomen.

Maar er valt meer te vertellen. Want onbegrijpelijkers vergat Zwolle bij de behandeling van dit gravamen in comité-generaal te gaan. En zoo kon het „Kerknieuws” van dhr Scheps, d.d. 16 Oct. j.l. een periverslag ons brengen van de voorstellen der commissie, alsmede van de daarop gevolgde discussies. Dit verslag demonstreert sterker dan iets anders de voosheid en onwaarsachtigheid der vervangingsformule.

Dr Kroeze rapporteerde namens de betrokken com-

missie, die met het volgende voorstel tot de synode kwam (ik spatier enkele dingen):

1e. In het midden latende of de Nieuwe Verklaring van 1946 een verruiming beteekent ten opzichte van de uitspraken van 1905 en 1942, er geen grond is om uit het vervangen van de uitspraken van 1905 en 1942 door de Nieuwe Verklaring te concluderen dat de synode van 1943-’45 eischen heeft opgelegd die te ver gingen, aangezien de zakelijke inhoud van de vervangen uitspraken is gehandhaafd, en dat er daarom in dezen niet kan worden gesproken van concrete schuld der synode 1943-’45.

Men wrijft zich de oogen uit, als men zulke nonsens leest. Men wil in het midden laten wat toch het hart der kwestie is! Is 1946 inderdaad ruimer, dan is 1942 te strak geweest, dan ging de synode toen dus te ver. Daar is geen speld tusschen te krijgen.

Dt commissie redeneert evenwel: we laten dat in het midden of de verklaring van 1946 ruimer is; we zeggen daarop ja noch neen; d.w.z. we laten in het midden of de synode van 1943-’45 te ver ging. Dan krijgen we de volgende parafrase: in het midden latende of die synode te ver ging, spreken we uit, dat ze niet te ver ging. Een fraai staaltje van kerkelijk werken. Ik stel me al een rechter voor, die aldus in hooger beroep een bezwaarschrift afhandelt: „In het midden latende, of beklagde schuldig is, spreek ik uit, dat hij onschuldig is”. Misschien vergaat den Frieschen predikanten nu toch eindelijk den lust om zich tot een synode te wenden in den zoogenaamden kerkelijken weg. Men maakt zich immers toch met een Jantje-van-Leiden van de klachten af. Men zegt eerst: wie bezwaard is, komt met argumenten, en hij doe zulks in den kerkelijken weg. Als er iemand zoo onverstandig is om aan dien oproep gehoor te geven, dan krijgt hij nul op het request, want men „laat de argumenten in het midden”.

Nu iets over de debatten, altijd volgens het verslag van „Kerknieuws”. Ds Bouwmeester wees erop, dat de verruiming, die in 1946 gegeven is (!!) een zaak is, die voor velen nog niet duidelijk is. Ds Hakman vroeg: Is de nieuwe verklaring een verruiming of niet? Indien wel, dan zitten er consequenties in. Prof. Ridderbos (J): wat de verruiming betreft, als er verschil is, is het dat van een gekloofde haar..... In hoever het nu een verruiming is, is niet uitgesproken. En we moeten er ook niets aan toevoegen, want dat geeft maar aanleiding tot misverstand. Spr. zou de eerste conclusie tot de hoofzaak willen beperken (dat noemt men: tot de hoofzaak beperken, als men de hoofzaak of er verruiming is, niet uitspreekt, B. H.). Ds Scheele zegt: 1946 is wel een verruiming, en we moeten dat niet in het midden laten. Naar de meening van Prof. Grosheide heeft de formule van '46 de winst, die was behaald in den strijd tegen de ethischen, prijsgegeven.

Hier stop ik maar. Prof. Ridderbos acht feitelijk geen verruiming aanwezig; Prof. Grosheide, Ds Bouwmeester, Hakman en Scheele daarentegen wel.

Het koninkrijkje is wel tegen zichzelf verdeeld, zoodra het over hun grondwet gaat. Ze zijn het over den inhoud en de draagwijdte der vervangingsformule op geen stukken na eens. En het was nog wel een eenvoudige uitspraak des geloofs, die ze allemaal zeggen te gelooven met het hart en te belijden met den mond. Een sterke geloofsgemeenschap is dit toch wel!

Maar men zou na dit debat verwachten, dat er nu een klare uitspraak kwam over de vraag of 1946 ruimer is, ja dan neen. Hoe kon men anders aan de Friesche predikanten een antwoord geven?

Doch wie zulke schoone verwachtingen heeft, komt altijd bedrogen uit bij deze menschen. Tenslotte werden aanvaard de conclusies, waarover ik de vorige week sprak: de meening der Friesche predikanten inzake die concrete schuld is onjuist, want de zakelijke inhoud is gehandhaafd in 1946, en bovendien heeft de synode van '43-’45 nooit meer geëischt, dan dat men die leer zou verkindigen; men vroeg geen instemming.

Is dit een vooruitgang bij de voorgestelde conclusies? Ik noem het een moreel achteruithollen. Dr Kroeze en zijn commissie wilden de zaak der verruiming in het midden laten, maar ze zeiden dat ten minste nog hard op. De synode laat die kwestie metterdaad in het midden, want geen sterveling weet of de vervangingsformule ruimer is dan '42 of niet; alleen ze past er wel voor op, dat open en rond te zeggen. Ze heeft immers in haar apotheek zulk een prachtig medicijn, dat verdoovend werkt op tamme bezwaarden zowel als op ultra-synodocraten, en nimmer zijn uitwerking mist. Ze greep ook ditmaal naar dat fijne kerkelijke slaapmiddel, geheeten: „zakelijke inhoud”.

Dat men het inzake de nieuwe formule niet eens is, wie let er nog op? Of die nieuwe formule ruimer is dan die van voorheen, — wat doet het ertoe? De „zakelijke inhoud” bleef onveranderd. En men neuriet het wiegeliel der kerk: Slaap, schaap van Christus, slaap!

Ik ben alleen benieuwd, of de Friesche predikanten nog herders zullen blijken te zijn.

B. H.

#### OPLE.

Mr I. schrijft onder gelden.

In o. nummer.

Kun.

zoek c.

storten

rale I.

(on.

Ter

verzo

stelde

Tot

Van

aangeb

#### MED.

In e.

wij er

te dee

plaats

lenden

Het

lende

Wij

voor

doen,

plaats

Er

Diacon

onder

Wij

moelijk

allen s

te ver

Bea

circul

kunt

dat oc

taak c

Corr

37, An

#### „ZW.

Dr

dat h

heer

maker

In Am

wij e

scheer

niet s

Dá

Ove

Was

bepaal

van e

geen

artikel

EIGEL

behoor

gewee

„het c

maakt

zondig

dekt,

lijk, e

wegen

intens

lijke b

gebied

gestas

heden

Miss

scherp

Mag

Ik w

blik, z

compl

al de

lijke

liggen

en —

van h

en on

#### BIBL.

Het

onzen

Vrouw

breid

We

medew

hoofd

keld z

verdie

we h

klair

uitgeg